

Nr 66

Utlåtande i anledning av motioner om sänkning av pensionsåldern för vissa gruvarbetare.

Andra lagutskottet har behandlat följande till lagutskott hänvisade motioner,

1) de likalydande motionerna I: 275 av herr *Hjorth m. fl.* och II: 343 av herr *Fredriksson m. fl.*, i vilka yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte »hemställa, att förslag till lag om sänkt pensionsålder för gruvarbetare under jord förelägges riksdagen snarast möjligt samt att pensionsåldern därvid fastställes till 63 år vid 30 års arbete under jord»;

2) de likalydande motionerna I: 279 av herr *Werner* och II: 346 av herr *Jansson m. fl.*, i vilka yrkas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning och förslag rörande en till 63 år sänkt pensionsålder för underjordsarbetande inom gruvindustrin med samma pensionsbelopp som eljest skulle ha utgått vid uppnådda 67 års ålder».

Utskottet har inför behandlingen av förevarande motioner under början av oktober månad 1968 besökt ett flertal gruvor i Norrbotten och Västerbotten. Vid besöken har utskottet framför allt studerat arbetsförhållandena under jord samt genom allmän information och vid samtal med företrädare för såväl arbetsgivar- som arbetstagsarsidan fått synpunkter på frågor som berörs i motionerna.

Gällande bestämmelser

Ålderspension från folkpensioneringen och tilläggpensioneringen utgår i princip fr. o. m. den månad under vilken den försäkrade fyller 67 år. Pensionsåldern 67 år inom folkpensioneringen har gällt sedan år 1914.

Efter framställning från den försäkrade kan ålderspension tas ut före 67 års ålder, dock tidigast fr. o. m. den månad den försäkrade uppnår 63 års ålder. Om ålderspension tas ut i förtid, minskas pensionen med 0,6 % för varje månad som, då pensionen börjar tas ut, återstår till den månad då den försäkrade fyller 67 år. Pensionsuttag kan också uppskjutas. I sådana fall ökas pensionen på motsvarande sätt med 0,6 % per månad, dock att hänsyn inte tas till tid efter det att den försäkrade fyllt 70 år. En samordning är föreskriven mellan uttag av folkpension och tilläggpension. Förtida uttag måste enligt uttrycklig föreskrift avse båda pensionsandelarna. Sådan ut-

trycklig föreskrift saknas beträffande uppskjutet uttag, men reglerna har sådan konstruktion att den försäkrade inte har något att vinna på att ta ut tilläggspension men vänta med uttag av folkpension eller tvärtom.

Frågans tidigare behandling

I *prop. 1958:55* med principförslag om förbättrad pensionering och i *prop. 1959:100* med förslag om allmän tilläggspension diskuterades möjligheten att vid sidan om förtida uttag bereda personer, som måste dra sig tillbaka från förvärvslivet tidigare än andra, pension före 67 års ålder även i de fall då de inte är invalider i gängse bemärkelse. Frågan hänsköts till 1958 års socialförsäkringskommitté. Vid 1959 års riksdag behandlades dessutom motioner om sänkt pensionsålder för gruvarbetare och en allmän sänkning av pensionsåldern till 60 år för kvinnor och 65 år för män. Riksdagen avslog motionerna om en allmän sänkning av pensionsåldern men förordade utredning beträffande möjligheterna att för yrkesgrupper med tungt och hälsofarligt arbete erhålla oreducerad ålderspension före 67 års ålder (SäU 1959: 1).

1958 års socialförsäkringskommitté behandlade frågan om differentierad pensionsålder i sitt år 1961 avgivna betänkande (SOU 1961: 29). Utredningen anförde.

Det torde ligga utanför det möjligas gräns att differentiera pensionsåldern inom den allmänna pensioneringen så att rimliga anspråk på rättvisa de olika grupperna emellan tillgodoses. Arbetsförhållandena inom ett och samma yrke varierar starkt från arbetsplats till arbetsplats och förändras på grund av den tekniska utvecklingen från tid till annan. Arbetstagarna skiftar vidare sysselsättning under årens lopp och det torde inte sällan förekomma att en arbetstagare har flera olika sysselsättningar inom loppet av ett och samma år. Det torde inte heller vara ovanligt att en arbetstagare vid högre ålder övergår från tyngre till lättare arbeten inom eller utom yrket. Man kan vidare inte bortse ifrån att de enskilda arbetstagarna reagerar individuellt mycket olika inför arbetslivets påfrestningar.

De varierande förhållandena inom näringslivet gör att ett behov av pensionsskydd före 67-årsåldern utöver det som i vissa fall kan erhållas från förtidspensioneringen eller genom anordningen med förtida pensionsuttag föreligger för både här nämnda och andra grupper anställda. I dylika fall erfordras en kompletterande försörjning i en eller annan form för utfyllande av luckor mellan den generella pensionsåldern och den lägre avgångsålder som tillämpas eller aktualiseras inom vissa företag eller yrken. Detta behov kan dock enligt kommitténs mening inte på ett godtagbart sätt tillgodoses inom den allmänna pensioneringens ram. Utöver vad redan anförts må nämnas att en anordning med differentierad pensionsålder skulle medföra behov av invecklade lagbestämmelser och avsevärt tynga pensioneringens administration. Det skulle bli ytterst komplicerat att utan en fortlöpande individuell kontroll avgöra, vilka arbetstagare som under sin aktiva tid fullgjort arbetsinsatser inom yrken med lägre pensionsålder i sådan omfattning, att rätten till den lägre pensionsåldern vore intjänad. Slutligen kan framhål-

las, att det inte är rimligt att i en skattefinansierad pensionering som folkpensioneringen giva olika yrkesgrupper olika stort pensionsskydd. Om för vissa grupper skall gälla förmånligare pensionsbestämmelser än för övriga medborgare, erfordras en särskild finansiering av de bättre pensionerna. En sådan kan inte ordnas inom ramen för folkpensioneringen och svårtigen inom tilläggs pensioneringen.

Kommittén har på grund av vad sålunda anförts kommit till den uppfattningen att det inte är möjligt att på ett godtagbart sätt inom den allmänna pensioneringen differentiera pensionsåldern efter yrke eller sysselsättning.

Vid 1961 års riksdag aktualiserades på nytt de år 1959 framställda motionskraven om generell sänkning av pensionsåldern och om sänkning av pensionsåldern för personer med tungt och hälsofarligt arbete. Motionerna avvisades med hänvisning till den väntade propositionen på grundval av socialförsäkringskommitténs betänkande (2LU 1961: 56).

I prop. 1962: 90 med förslag till lag om allmän försäkring anslöt sig föredragande departementschefen till socialförsäkringskommitténs resonemang beträffande differentierad pensionsålder för vissa yrkesgrupper och uttalade att avtalsvägen i första hand borde prövas.

Vid behandlingen av propositionen och motioner i ämnet framhöll *andra lagutskottet* i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1962: 27.

Enligt utskottets uppfattning talar såväl principiella som praktiska skäl mot en anordning inom den allmänna pensioneringen, som innebär oreducerad ålderspension före 67 år till vissa grupper. Visserligen kan det föreligga behov av en lägre pensionsålder bl. a. för dem som är sysselsatta med tungt och hälsofarligt arbete. Men det kan inte anses tilltalande att tillgodose dessa behov genom att bl. a. inom tilläggs pensioneringen för särskilda grupper stadga en lägre pensionsålder. Därest inte avgiftsdifferentiering infördes, skulle nämligen i så fall den merkostnad som skulle föranledas av den lägre pensionsåldern inom vissa branscher få bäras av produktionen i dess helhet. För utskottet ter det sig mera naturligt, att merkostnaden får belasta ifrågasvarande delar av produktionen. En avgiftsdifferentiering åter skulle otvivelaktigt medföra betydande komplikationer för administrationen. Härtill kommer det vanskliga problemet att rättvist utvälja de grupper som skulle vara berättigade till lägre pensionsålder. Ännu svårare skulle det säkerligen ställa sig att utforma godtagbara och administrativt användbara bestämmelser om de närmare förutsättningarna för att de enskilda försäkrade skulle komma i åtnjutande av den särskilda förmånen. Härvid är särskilt att märka de svårigheter som ligger i det förhållandet att åtskilliga förvärsarbetande byter sysselsättning och anställning ett flertal gånger under sitt liv. De anförda synpunkterna för enligt utskottets uppfattning otvivelaktigt till den slutsatsen att förevarande fråga bör lösas utanför den allmänna pensioneringens ram. Uppgörelser avtalsvägen synes utgöra den lämpligaste lösningen. Av det sagda följer att utskottet inte kan ansluta sig till det i *motionen II: 611* framställda yrkandet om en sänkning av pensionsåldern för gruvarbetare och med dem jämförliga grupper utan reducering av pensionsförmånerna. Ej heller kan utskottet biträda ett i *motionerna I: 657* och *II: 785* framställt yrkande om en utredning av förevarande fråga. Enligt utskottets uppfattning är frågan tillräckligt utredd, såvitt gäller en lösning inom den allmänna pen-

sioneringens ram. Beträffande frågan om en lösning avtalsvägen — en lösning, som enligt motionärerna bör väljas i första hand — anser utskottet, att detta är en uppgift för arbetsmarknadens parter, där en statlig utredning inte synes påkallad.

Vid 1963 års riksdag väcktes motioner som syftade till att gruvarbetare, transportarbetare, skogsarbetare och likställda, som uppenbarligen sysslar med tungt och farligt arbete, skulle erhålla pension vid 65 års ålder. Riksdagen hänvisade till sin inställning år 1962 (2LU 1963: 28).

Frågan återkom vid 1967 års riksdag då yrkanden framställdes i motioner om skyndsamt utredning i samråd med arbetsmarknadens partsorganisationer om sänkt pensionsålder, förslagsvis 65 år, för grupper inom fysiskt och psykiskt påfrestande samt hälsovådliga yrken. Riksdagen åberopade på nytt sin tidigare deklarerade uppfattning (2LU 1967: 39).

I svar den 25 januari 1968 i andra kammaren på fråga av herr Åkerlind förklarade chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, att han delade den uppfattning som kommit till uttryck i riksdagens ställningstagande.

Motioner med krav på en *allmän sänkning av pensionsåldern* har återkommit varje år efter 1962. Motionerna har vid samtliga tillfällen avslagits (2LU 1963: 28, 1964: 41, 1965: 24, 1966: 20, 1967: 39 och 1968: 29). Riksdagen har bl. a. framhållit att önskemålet om en sänkt pensionsålder måste vägas mot angelägenheten av andra förbättringar för folkpensionärerna. Riksdagen har också hänvisat till de folkpensionshöjningar som genomförts fram till den 1 juli 1968 samt till den inom pensionsförsäkringskommittén numera avslutade utredningen om standardförbättringar för folkpensionärer efter denna tidpunkt.

Motionerna

I *motionerna I: 275* och *II: 343* erinras om att invändning som regel inte rests i tidigare utredningssammanhang mot det berättigade i en lägre pensionsålder för underjordsarbetare. Däremot har det ansetts att frågan i första hand borde lösas avtalsvägen. Motionärerna argumenterar för en lösning inom lagstiftningens ram och anför bl. a. följande.

Vi är av den bestämda uppfattningen, att det inom ATP-systemets ram, som bygger på fördelningsprincipen, bör vara möjligt att utan en alltför betungande administration tillförsäkra viss grupp av arbetstagare pension före 67 års ålder. I varje fall kan inte de administrativa besvären få tillmätas en så avgörande betydelse att de skulle utgöra hinder för ett tidigare pensionsuttag med reducerad pension för en yrkesgrupp som har ett så pressande arbete att den utan tvekan är i behov därav.

Hur ett tidigare pensionsuttag skall finansieras samt hur frågan tekniskt skall lösas bör naturligtvis bli föremål för översyn. Enligt vår mening borde reglerna kunna bli relativt enkla.

Finansieringen kan ske antingen genom att gruvföretagen ålägges att in-

betala en särskild tilläggsavgift eller också genom att kostnaden får bäras av hela industrin gemensamt. En lagfäst pensionsålder vid 63 år för gruvarbetare under jord torde icke bli alltför ekonomiskt betungande för gruvägarna om den förstnämnda finansieringsformen väljes. Väljer man den »solidariska» finansieringsformen kommer pensionsfonderna icke att belastas i särskilt betydande grad, eftersom antalet gruvarbetare under jord är förhållandevis litet — knappt 5 000 — i förhållande till antalet försäkrade i ATP-systemet.

Den tekniska sidan torde t. ex. kunna ges den lösningen att varje års arbete under jord gives sådant poängvärde att full pension uppnås vid 63 års ålder vid 30 års arbete under jord. Vid kortare anställningstid kan pensionsålder i motsvarande grad höjas eller pensionen reduceras. Givetvis bör de i ATP-systemet gällande övergångsbestämmelserna, att full pension skall utgå efter 20 år etc., följas i tillämpliga delar. Likaså bör de föreslagna reglerna om lägre pensionsålder för gruvarbetare om möjligt gälla från den tidpunkt när den allmänna pensionsförsäkringen trädde i kraft.

Därest det av principiella eller andra skäl icke anses lämpligt att utge oreducerad folkpension från 63 års ålder bör utfyllnad ske från den allmänna pensionsförsäkringen så att beloppet mellan 63 och 67 år blir likvärdigt med det som skulle komma att utgå vid 67 års ålder från AFP och ATP.

I *motionerna I: 279* och *II: 346* framhålls att vissa resultat uppnåtts avtalsvägen. Ifrågavarande avtal täcker dock inte alla gruvarbetare och är enligt motionärerna till sitt innehåll inte tillfredsställande. Kritik kan riktas såväl mot den föreskrivna pensionsåldern 65 år som mot pensionsbeloppens storlek. Motionärerna fortsätter.

Ett förstahandskrav måste vara att pensionsåldern fastställs till 63 år vilket motsvarar den åldersgräns från vilken förtida uttag av folkpension kan erhållas. Men riktningen bör vara att pensionsåldern för gruvarbetare i likhet med vad fallet är i flera andra länder fastställs till 60 år. Förslagsvis kan tänkas ett genomförande i etapper med 63 år som första steg och därefter en årlig nedtrappning till 60 år inom en treårsperiod. Pensionsbeloppet bör fastställas till samma belopp som utgår vid uppnådda 67 år.

Avtalsbestämmelser m. m.

Mellan Svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp och Grängesbergskoncernens gruvförbund, på ena sidan, och Svenska gruvindustriarbetareförbundet, på andra sidan, har den 8 december 1961 ingåtts en överenskommelse om åldersunderstöd till heltidsanställda gruvarbetare. Överenskommelsen omfattar gruvarbetare vid Bolidens gruv AB, LKAB och Grängesbergsbolaget och berör 7 000—7 500 arbetare eller 3/4 av totalantalet gruvarbetare. Överenskommelsen innehåller dels regler för åren 1962—1967, dels regler för tiden från den 1 januari 1968. Sistnämnda regler har följande lydelse.

Pensionsåldern fastställs till 63—67 år.

B. Tiden från den 1 januari 1968.

1) Från 67 års ålder utgår pension enligt lag.

2) Vid pensionsavgång före 67 års ålder på bolagets begäran utgår åldersunderstöd från bolaget från pensionstillfället till 67 års ålder, motsvarande vad arbetaren vid pensionstillfället skulle ha uppburit enligt ATP+AFP, om han då varit 67 år, dock lägst $1\frac{1}{2}\times\text{ATP}$:s basbelopp och högst $2\times\text{ATP}$:s basbelopp. Med AFP avses hälften av den äkta makar tillkommande icke inkomstprövade ålderspensionen.

Till arbetare, som på bolagets begäran avgår före 65 års ålder med åldersunderstöd enligt denna punkt och som till följd härav får sin ålderspension från ATP reducerad, utger bolaget kompensation. Kompensationen beräknas med utgångspunkt från vid avgångstillfället gällande basbelopp och skall motsvara skillnaden mellan beräknad verklig ålderspension från ATP och den ålderspension, som skulle ha utgått, därest arbetaren kvarstått i bolagets tjänst med oförändrad lön till 65 års ålder.

3) Arbetare med minst 20 tjänsteår i oavbruten anställning, varav minst 10 år i visst arbete under jord hos bolaget före den 1 januari 1962 har rätt att på egen begäran träda i pension från 65 års ålder med åldersunderstöd från bolaget enligt punkt B 2. Därest sammanlagda arbetstiden under jord ej uppgår till 20 år, reduceras åldersunderstödet på sätt i D sägs.

Med »visst arbete» förstås allt underjordsarbete med undantag av arbete inom förråd, verkstäder, gruvstugor samt i färdigställda rum eller orter.

C. — — — lägsta och högsta beloppen enligt punkt B 2 multipliceras för LKAB med faktorn 1,2.

D. Fullt åldersunderstöd utgår, om arbetaren vid pensionstillfället innehar minst 20 tjänsteår i oavbruten anställning hos bolaget. Nedsatt åldersunderstöd utgår till arbetare, som vid pensionstillfället har minst 10 tjänsteår. Åldersunderstödet reduceras till $\frac{2}{3}$ av fullt belopp vid 10 tjänsteår för att vid längre tjänstetid — avrundat till närmaste antalet hela år — stiga lineärt till fullt belopp vid 20 tjänsteår.

E. Beloppen enligt — — — B 2 och 3 minskas med de belopp, som arbetaren för egen del erhåller från AFP och ATP med anledning av sjukdom eller invaliditet ävensom de livräntor, som arbetaren enligt lag eller kollektivavtal erhåller på grund av sin anställning hos bolaget.

Arbetaren är i förekommande fall skyldig söka eller medverka till sökande av sådana pensioner och livräntor.

Förhandlingar om revidering av avtalet har påbörjats men ännu inte lett till något resultat.

För gruvarbetare, anställda vid gruvföretag anslutna till Mellansvenska gruvförbundet och representerande i stort sett återstående fjärdedel av totalantalet gruvarbetare, föreligger inte någon överenskommelse. Arbetsgivar sidan har emellertid utfärdat en rekommendation om åldersunderstöd av ungefär samma omfattning som i nyssnämnda avtal.

Utskottet

Förevarande motioner syftar till en sänkning av pensionsåldern från 67 till 63 år för gruvarbetare under jord. Yrkandena i motionerna går ut på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om förslag till lag om sådan sänkning av pensionsåldern snarast möjligt.

Motionärerna motiverar sina förslag med en hänvisning till underjordsarbetets pressande karaktär. Framför allt framhålls att gruvarbetet alltjämt trots maskinell upprustning är manuellt krävande samt att bullret tilltagit i takt med mekaniseringen. Det understryks också att dammbildningen är stor och att gruvluften är osund trots vattenbegjutning och ventilationsåtgärder.

Utskottet har vid besök i ett flertal gruvor kunnat konstatera att den beskrivning motionärerna lämnat om förhållandena under jord är riktig. Vid besöken har utskottet även kunnat notera att åtskilliga gruvarbetare i samband med vissa arbetsuppgifter utsätts för skakningar och vibrationer. Arbetstakten är genomgående högt uppdriven. Arbetsplatserna ligger ofta i halvmörker och besväras stundom av vatten- och oljedimma. Ventilationssvårigheter föreligger på sina håll och accentueras ju djupare gruvorna är.

Samtliga dessa omständigheter medverkar till en särpräglad arbetsmiljö. Till detta kommer att olycksfallsrisken, särskilt på grund av fallande berg, är hög. Risken för yrkessjukdomar, bl. a. silikos och kärllkramp, är också påtaglig.

De nu redovisade förhållandena leder enligt utskottets bedömning till den slutsatsen att arbetstagare sysselsatta under jord i gruva utsätts för särskilda påfrestningar av fysisk och psykisk natur. Dessa påfrestningar torde få anses så betydande att det finns sakliga skäl för att underjordsarbetare i vissa avseenden tillerkänns bättre sociala förmåner. Tidigare har sådana förmåner utgått i form av kortare arbetstid och längre semester men en utjämning har ägt rum under senare år. Den nedslitning som gruvarbetet medför gör att, såsom motionärerna föreslår, även en tidigare pensionering kan komma i fråga.

I detta sammanhang vill utskottet framhålla att även andra grupper än underjordsarbetare med fog kan göra gällande att deras arbetsförhållanden är av den karaktären att behov av en lägre pensionsålder föreligger. Utskottet, som har att begränsa sig till de arbetstagargrupper som omfattas av motionsyrkandena, vill dock understryka att man står inför ett komplicerat gränsdragningsproblem beträffande omfattningen av dessa behov. Tveksamhet måste anmäla sig om man över huvud kan åstadkomma någon rättvis skiljelinje.

Oaktat denna tveksamhet anser utskottet att man i fråga om arbete under jord i gruva har möjlighet att åstadkomma en klar avgränsning gentemot andra arbetstagare. Frågan om en tidigare pensionering av dessa arbetstagare bör därför tagas upp till prövning. Utskottet är inte berett att närmare ange hur frågan lämpligen bör lösas. Utskottet vill dock något beröra olika alternativa möjligheter.

Motionärerna synes närmast vara inställda på att underjordsarbetarna skall tillerkännas en lägre pensionsålder i den lagstiftning som reglerar den allmänna pensioneringen. Mot en sådan lösning har riksdagen vid tidigare

tillfällen åberopat såväl principiella som praktiska skäl. I sistnämnda hänseende har svårigheten betonats att utforma godtagbara och administrativt användbara bestämmelser om de närmare förutsättningarna för den enskilde försäkrades rätt till den särskilda pensionsförmånen. Speciellt har de problem understrukits som följer av att åtskilliga förvärvsarbetande byter selsättning och anställning ett flertal gånger under sitt yrkesverksamma liv. Vidare har framhållits att en avgiftsdifferentiering skulle medföra betydande komplikationer för administrationen.

Dessa invändningar mot en differentierad pensionsålder i den allmänna pensioneringen kan inte fränkännas betydelse. Med en differentiering följer självklart behov av kompletterande regler. Övergångsbestämmelser och tröskelbestämmelser blir nödvändiga. Den allmänna tekniska konstruktionen av pensionssystemet kan behöva överses. Åtskilliga detaljföreskrifter måste ändras eller kompletteras. Även om dessa komplikationer kan bli påtagliga anser sig utskottet inte kunna hävda att en differentiering av pensionsåldern inom den allmänna pensioneringens ram bör avvisas med en hänvisning till lagtekniska eller administrativa faktorer.

I sammanhanget må också påpekas att genom reglerna om förtida och uppskjutet uttag av pension inom den allmänna pensioneringen möjlighet finns till viss differentiering av pensionsåldern, låt vara att detta system f. n. har mindre praktisk betydelse med hänsyn till att pensionen vid förtida uttag reduceras och intjänandetiden minskar. I och med att tilläggs pensionen blir mer och mer utbyggd kan emellertid förtida uttag bli en praktisk realitet för allt fler.

En lösning av underjordsarbetarnas pensionsfråga skulle också kunna åstadkommas genom ett pensionssystem vid sidan av den allmänna pensioneringen. Ett sådant system kan vara antingen av obligatorisk eller frivillig natur.

Ett obligatoriskt system har sedan lång tid tillbaka funnits inom sjöfartsnäringsen. Efter den reformering som skedde i samband med införandet av den allmänna tilläggs pensioneringen kan syftet med sjömans pensioneringen sägas vara att komplettera den allmänna pensioneringen genom att ge sjömän i manskapsgrad visst ekonomiskt stöd i åldern mellan 55 och 67 år. För rätt till pension fordras att sjömannen har minst 72 månaders seglation bakom sig. Rätten till pension inträder vid 55 års ålder om sjömannen har 120 månaders tjänst och vid 60 års ålder i annat fall. Pensionen finansieras genom redaravgifter fastställda av Kungl. Maj:t och riksdagen. Avgifterna skall enligt förslag vid årets riksdag uppbäras tillsammans med arbetsgivaravgifterna till sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna.

Ett frivilligt pensionssystem vid sidan av folkpension och tilläggs pension finns redan nu i enlighet med överenskommelse om åldersunderstöd till vissa gruvarbetare under jord träffad mellan arbetsmarknadens parter. Dessa åldersunderstöd utgår under angivna förutsättningar i åldern 63—67

år. På grund av överenskommelsens utformning har den betydelse i huvudsak endast för sådana arbetstagare som varit anställda i vederbörande gruvbolag i minst tio år före den 1 juli 1962. Överenskommelsen får på grund härav anses som en otillfredsställande lösning ur arbetstagarnas synpunkt. En bättre lösning av pensionsfrågan har uppnåtts inom andra delar av det privata näringslivet i form av s. k. ITP-pensioner. Genom dessa har åtskilliga arbetstagare tillförsäkrats ett fullgott pensionsskydd för ett varierande antal år före 67 års ålder. Pension före denna ålder utgår också i stor utsträckning till anställda i offentlig tjänst. En lösning för underjordsarbetare i gruva efter liknande principer skulle även kunna komma i fråga.

Sammanfattningsvis vill utskottet sålunda uttala att frågan om pension till arbetstagare under jord i gruva före 67 års ålder bör göras till föremål för utredning. Utskottet bedömer frågan som angelägen och anser att den bör behandlas utan tidsutdräkt.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 275 och II: 343 samt I: 279 och II: 346 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om pension till arbetstagare under jord i gruva före 67 års ålder.

Stockholm den 26 november 1968

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Strand (s), fru Carlqvist (s), herrar Lars Larsson (s), Hübinette (h), fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Eric Carlsson (cp), Dahlberg (s) och Blom (fp)*;

från a n d r a kammaren: herrar Anderson i Sundsvall (fp), Lundberg (s), Rimmerfors (fp), Gustavsson i Alvesta (cp), fröken Wetterström (h), fröken Sandell (s), herrar Johansson i Södertälje (s) och Fredriksson (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av herrar *Eric Carlsson* (cp) och *Gustavsson i Alvesta* (cp), vilka anförde:

Från vårt håll har under en följd av år aktualiserats frågan om en allmän sänkning av pensionsåldern. Under årets vårsession behandlade riksdagen den frågan. Vi reserverade oss då till förmån för en utredning om sänkt pensionsålder. Vår inställning är oförändrad. I fråga om en sänkning av pensionsåldern för gruvarbetare delar vi helt utskottets uppfattning att en utredning bör komma till stånd. En sådan utredning bör emellertid lämpligen äga rum i samband med utredning av frågan om en allmän sänkning av pensionsåldern för dem som pensioneras först vid 67 års ålder. De som har de fysiskt mest påfrestande arbetena, till vilka gruvarbete under jord kan räknas, pensioneras i allmänhet vid 67 års ålder. I regel har de gått ut tidigt i förvärvslivet och drabbas i många fall av sådan förslitning och åldrande i förtid som följer av tungt arbete.

De möjligheter som finns till förtida uttag av folkpension och allmän tilläggspension undanröjer inte motiven för en sänkning av pensionsåldern. Medan vissa grupper får pension vid 65 års ålder och andra ännu tidigare måste en del avstå från en inte oväsentlig del av pensionen för att kunna pensioneras före 67 års ålder.

En parlamentarisk kommitté bör — som vi tidigare begärt — få till uppgift att utreda frågan om en sänkning av pensionsåldern. Därvid bör beaktas att, utöver en sänkning av pensionsåldern till 65 år, också bör utarbetas förslag om ytterligare sänkning av pensionsåldern för dem som har speciellt påfrestande arbetsförhållanden. För den grupp som aktualiseras i motionerna, gruvarbetare under jord, är det speciellt nödvändigt att en lösning åstadkommes som ger dem en lägre pensionsålder än den allmänna.